

Förbundet Kommunist: Revolutionär strategi – exemplet Danmark

Innehåll

Introduktion	1
Till diskussionen om den revolutionära strategin	2
”Vägen till socialismen i Danmark”	5
Venstre-socialisterne och krispolitiken	12
Borgarklass och arbetarklass i den danska krisen	15

Introduktion

Under de senaste de senaste årtiondena har det inom vänstern förts mycket litet diskussioner om revolutionär strategi, dvs vilken långsiktig politisk inriktning som revolutionära socialister bör driva. Detta är inte särskilt underligt, eftersom vänstern i det flesta västkapitalistiska länderna är så svag att behovet av en revolutionär strategi inte känns speciellt trängande. Men det finns länder och delar av världen där frågan trots allt *är* eller *borde vara brännande*, t ex i Latinamerika, i Sydeuropa (i synnerhet Grekland) och i Mellanöstern, där dock den socialistiska vänstern är mycket svag och har mycket få möjligheter att påverka utvecklingen.

Oavsett klasskampsläget så borde dock den revolutionära strategin studeras och diskuteras. Det är endast utifrån en revolutionär strategi som man kan peka ut färdriktningen och utveckla en politik som på längre sikt på leder mot det socialistiska målet. Att sakna revolutionär strategi är liktydigt med att sakna kompass och sjökort (eller deras moderna motsvarigheter) när man ger sig ut på långfärd på de stora haven.

Under slutet av 1970-talet och början av 1980-talet befann sig Förbundet kommunist (FK) i politisk kris, vilket bl a innebar att man med ljus och lykta sökte hitta en väg framåt och i synnerhet en revolutionär strategi. I motsats till den trotskistiska rörelsen som utgick från den tradition och de erfarenheter som representerades av Kommunistiska internationalens första år och den trotskistiska rörelsens historia, hämtade FK främst sin inspiration från samtida grupper och rörelser, i synnerhet från södra Europa, först Portugal och sedan Italien och Frankrike¹, men även från vårt södra grannland Danmark, där det tidvis faktiskt fördes en ganska intressant debatt om sådana frågor.

Artiklarna i denna samling handlar om Danmark och är hämtade från tidskriften *Kommunist*, nr 28 (februari 1978), den första artikeln och 29 (april 1978), de övriga.

De numrerade noterna nedan är tillfogade av undertecknad

MF

¹ Se [Tidskriften Kommunist om Portugal](#) och [Förbundet Kommunist om Italien 1974-77](#). Artiklarna om Frankrike kommer att publiceras senare.

Till diskussionen om den revolutionära strategin

Vilka måste vara kännetecknen för en revolutionsprocess i de avancerade kapitalistiska länderna?

En diskussion om denna fråga togs upp i förra numret av *Kommunist* genom publiceringen av ett dokument om massrörelse och vänsterregering från den italienska revolutionära vänstern². Här presenterar vi ett danskt diskussionsbidrag som söker knyta samman frågan om en alternativ politik mot krisen med en syn på revolutionsprocessen och frågan om vänsterregering. Kjell Johnsson introducerar artikeln med en kort orientering, dels om hur Kommunistiska internationalen ställde problemet med vänsterregering och dels om diskussionen i Danmark runt denna artikel.

Introduktion till Bent Moos

Av Kjell Jonsson

Sedan en tid förs i Danmark en diskussion om revolutionär strategi, som har åtskilliga beröringspunkter med de frågeställningar som togs upp i förra numret av *Kommunist*. Nedan återger vi ett utdrag från Bent Moos artikel ”Vejen til socialisme i Danmark”. Denna artikel, som publicerades i Kommunistisk Forbunds tidskrift ”Vejen til socialisme” nr 3/77 har spelat en viktig roll i den danska diskussionen.

Kommunist kommer fortsätta att presentera material från den danska vänstern. Redan i nästa nummer återkommer vi med en artikel av Karsten Ditlevsen från Venstresocialisterne som framförallt behandlar den danska krisens karaktär samt Socialdemokratins och Danmarks Kommunistiska Partis politik i förhållande till krisen.

För att öka förståelsen av Bent Moos diskussionsartikel ska jag inledningsvis något närmare redogöra för en av de bärande balkarna i den strategiuppfattning Kommunistisk Forbund företräder, nämligen frågan om vänsterregering, eller som det här heter, arbetarregering av ny typ.

Historisk bakgrund

Historiskt härrör Arbetarregeringsparollen från Kommunistiska Internationalens 4:e världskongress 1922. I resolutionen om Kominterns taktik slår kongressen fast att arbetarregeringsparollen har en allmängiltig karaktär under denna period, men som aktuell uppgift menar man att den ställs på dagordningen först när styrkeförhållandena mellan ”arbetarpartierna” och borgarklassen är i jämvikt och samhället befinner sig i kris. Arbetarregeringens uppgifter måste, enligt Komintern, vara att ”beväpna proletariatet, att avväpna de borgerliga kontrarevolutionära organisationerna, att införa produktionskontroll, att lägga huvudparten av skattebördan på de rikas skuldror ...”. Följande typer av arbetarregering urskiljer Komintern:

1. Liberal ”arbetarregering”.
2. Socialdemokratisk ”arbetarregering” (Tyskland).
3. En regering av arbetare och fattigbönder.
4. Proletär arbetarregering som består av enbart kommunister.

Regeringsformerna 1 och 2 kan inte kommunister delta i, men man anser att de kan ”objektivt bidra till att påskynda den borgerliga maktens förstöringsprocess”. Regeringar av typen 3 och 4 menar Komintern är öppna för ett kommunistiskt deltagande. Dessa regeringar kan bilda utgångspunkten för att tillämpa den proletära diktaturen.

Problemet med Kominterns arbetarregeringsparoll var att socialdemokratien (den tänkbara och historiskt möjliga samarbetspartnern i en arbetarregering) utvecklats till ett borgerligt

² Se artikelsamlingen [Förbundet Kommunist om Italien 1974-77](#)

arbetarparti i exempelvis Tyskland där arbetarregering efter Kominterns mönster var en dagsaktuell och möjlig framgångsväg. Socialdemokratin stod alltså ej för en socialistisk reformism, utan arbetade efter 1918 för en rekonstruktion av kapitalismen som förhärjats av kriget, bl.a. i intimt samarbete med kapitalfraktioner inom den kemiska och elektroniska industrin.³

Med erfarenheter från Spanska inbördeskrigets Chile, Portugal och debatten i Italien börjar nu åter den revolutionära vänstern att gripa sig an frågan om en arbetarregering eller vänsterregering som har varit den vanliga termen. Det är också i förhållande till ovanstående erfarenhetsmaterial vi skall förstå Bent Moos tal om en ”arbetarregering av ny typ” och hans ståndpunkt ”att bildandet av en arbetarregering av en ny typ (är) den nödvändiga strategiska inledningen av en revolutionär process fram mot maktövertagandet”. Moos argumenterar tidigare i sin artikel mycket ingående för varför en vänsterregering är nödvändig och jag skall här kortfattat återge hans argumentering för detta, samt något om hur han ser på betingelserna för bildandet av en arbetarregering av ny typ.⁴

Varför vänsterregering?

1. En skärpt masskamp kommer förr eller senare att stagnera om inte vänstern förmår öppna en trovärdig politisk offensiv på det nationella planet.
2. Öppningen måste ta sig formen av enhet mellan revolutionärerna och antikapitalistiska tendenser som fortfarande i första hand är parlamentariskt orienterade (reformister), p.g.a. att en revolutionär majoritet endast kan skapas i den revolutionära processen inför arbetarklassens och folkets verkliga maktövertagande.
3. Utan en reformfas med en vänsterregering kommer det vara mycket svårt att vinna eller neutralisera breda delar av mellanskikten och småbourgeoisien.
4. Utan en inledande fas med arbetarregering av ny typ kommer försvagandet av den borgerliga statsapparaten att försvåras. Statsapparaten krossande måste ske både genom kamp från arbetarklassen utanför statsapparaten och inne i själva apparaten. En vänsterregering skall kunna skydda de socialistiska tendenserna i statsapparaten och befrämja ett samarbete mellan massorganisationer och progressiva delar av statsapparaten.
5. Den parlamentariska politiken har en stark position i arbetarklassen och folket och då inte bara som ”illusioner” om parlamentet, utan grundat i det faktum att den borgerliga demokratin är ett verkligt framsteg i förhållande till reaktionära statsformer och exempelvis det politiska systemet i Östeuropa. Just genom att en parlamentariskt laglig vänsterregering går till attack mot borgarklassen kan de nödvändiga betingelserna för en socialistisk rådsdemokrati skapas. Genom klasskampens skärpning och legitimiteten hos vänsterregeringen kan medvetenhet om det nödvändiga i att fullständigt krossa borgarnas makt få fäste och därmed tilltron till de reformistiska partierna minska.

Betingelser för en ”arbetarregering av ny typ”

Regeringen kan bara etableras i en nationell krissituation då:

1. Borgarnas krislösningar är avslöjade och borgarklassen splittrad, när borgarnas allierade bland småborgare och mellanskikt är drabbade och statsapparaten har försvagats.
2. Arbetarklassen kämpar och är självständigt organiserad, men fortfarande dominerad av

³ För de relevanta Komintern-dokumenterna, se: [Kominterns tredje kongress](#) och [Kominterns fjärde kongress](#), samt [Debatt om enhetstaktiken](#) och [Debatt om "arbetarregering"](#) (vid 4:e Komintern-kongressen)

⁴ För en nyare diskussion kring begreppet arbetarregering, se [En "arbetarregering" som ett steg mot socialismen](#), av John Riddell.

reformismen.

3. Det finns ett revolutionärt parti med erfarenhet och som är förankrad i viktiga delar av arbetarklassen och mellanskikten.

4. De nuvarande partierna har brutits sönder och bl.a. socialdemokratin splittrats i en reformistisk och en borgerlig del.

Arbetarregeringen av ny typ, skall enligt Moos, utgöras av en koalition av icke-klassamarbetande partier, inklusive den revolutionära tendensen. Regeringen väljs på ett handlingsprogram som förmår entusiasmera en massrörelse och den ska stöda arbetar- och folkkampen och understödja utvecklingen av organisationsformer av masskaraktär som är självständiga gentemot statsmakten.

Det revolutionära partiet har stor betydelse. Det måste finnas på den nationella scenen med en självständig politik, som kan kritisera och pressa arbetarregeringens högerflygel. Det går inte att nog värdera betydelsen av detta revolutionära parti, i den komplicerade socialistiska övergångsprocessen i de västeuropeiska borgerliga demokratierna.

Det här är kortfattat bakgrunden till frågan om en arbetarregering av ny typ.

Till sista några förklaringar av förkortningar, etc.

SF står för Socialistisk Folkeparti, **DKP** för Danmarks Kommunistiska Parti, **VS** för Venstre-Socialisterne, **SD** för Social-Demokratiet, **KF** för Kommunistisk Forbund, **RSF** för Revolutionaere Socialisters Forbund (dansk sektion av Fjärde Internationalen). **KA-ml** för Kommunistiske Arbejderforbundet ml (liknar KFmlr utan (r)s antifackliga politik).

Kritik och klargöranden

Det går att rikta åtskillig kritik mot Bent Moos' resonemang, som på en del punkter är otillåtligt vaga eller rent spekulativa. Att vi här återger den, innebär naturligtvis inte att *Kommunist* har tagit ställning för det politiska innehållet i sin helhet. Det är som en demonstration av ett nytt sätt att angripa problemet med en kommunistisk krispolitik, som artikeln har sitt stora värde och det är i hopp om att stimulera strategidebatten i Sverige som *Kommunist* här publicerar den.

I Danmark har Moos' artikel redan givit upphov till en livlig diskussion. Bl.a. har Venstre-socialisterne kritiserat den skarpt på flera punkter.

Kommunist kommer i fortsättningen söka spegla de olika tendenserna i den danska kris- och strategidebatten. Här ska vi nöja oss med att återge några korta utdrag från en artikel där KF, som svar på VS' kritik, söker precisera sig.

KF slår fast att syftet inte är att komma med förslag på lösningen av kapitalismens kris. ”Syftet är tvärtom att genom kampen för konkreta reformkrav dra in breda delar av arbetarklassen och de nya mellanskikten i en klasskampsrörelse, som kan framkalla en dubbelmakt-situation och senare ett revolutionärt maktövertagande.

Det är alltså inte tal om reformer som kan åstadkomma eller siktar mot att åstadkomma ett stabilt tillstånd i samhället...

I kampen för antikapitalistiska reformkrav får massorna möjlighet att genom egna kamp-erfarenheter uppleva reformismens begränsningar. En offensiv reformpolitik från den revolutionära vänsterns sida är därför absolut nödvändig som ett alternativ till att revolutionärerna enbart för en avslöjarpolitik och ideologisk kamp mot reformismen.”

KF går sedan in på problemet med handlingsprogrammets inplacering i förhållande till å ena sidan den aktuella kampen, å andra sidan den socialistiska övergångsprocessen. Någon

fullständig klarhet lyckas man väl inte skapa — diskussionen kommer här utan tvivel gå vidare. Liksom *Kommunist* i kommande nummer närmare ska precisera förhållandet mellan klasskampsutvecklingen och det förslag till antikapitalistiskt krisprogram som PO Olofsson skisserade i *Kommunist* 26-27!

Nåväl, det här är vad KF säger i förhållande till Bent Moos' artikel:

”Det är också en bred enighet i KF om att den revolutionära vänstern redan idag måste föra fram de radikala reformkraven och göra dem kända. Häri ligger inga som helst illusioner om att det idag finns politisk styrka att genomföra djupgående ingrepp i den kapitalistiska ekonomin och mot borgarklassens maktutövning. Genomförandet av kraven blir möjligt först i en egentlig dubbelmaktsituation med starka massrörelser; men just som ett led i att ändra styrkeförhållandena är det viktigt att idag föra fram kraven.

Överhuvudtaget anser vi det för en av den revolutionära vänsterns avgörande uppgifter att förbinda den aktuella försvarskampen med offensiva krav, som kan ändra det nuvarande tillståndet där vi kämpar med ryggen mot väggen och borgarklassen är på offensiven och i verkligheten bestämmer de politiska förutsättningarna för kampen.

Revolutionärerna skall inte nöja sig med att lägga fram en politik enbart utifrån de aktuella styrkeförhållandena. Om ingen för fram kraven, så kommer det heller aldrig att bli någon kraft som kan genomföra dem...

Kampen för radikala reformer har socialistiskt perspektiv enbart om det överallt i samhället, på fabriker, i institutioner, i bostadsområden och i statsförvaltningen byggs upp och tillkämpas nya folkmaktsorgan och lokala beslutscentra, som uttryck för att folk håller på att ta ansvar för sin tillvaro i egna händer. Det är ett begynnande angrepp på den centraliserade statsmakten och hela den borgerliga maktutövningen...

Men denna reformkamp för inte till en reformerad och stabil stat, som kan användas av arbetarklassen. Tvärtom leder den till statsapparatusens uppsplittring och desorganisering, eftersom den också utlöser klasskamp internt i statsapparaten.” (”Vejen til socialisme”, nr 4/1977)

Huvuddragen i Moos' artikel antogs som Kommunistisk Forbunds strategiska linje på kongressen i november 1977.

”Vägen till socialismen i Danmark”

Bent Moos / KOMMUNISTISK FORBUND

Det är ett gemensamt problem för hela vänsterflygeln att krisen på inget sätt verkligen har stärkt ett alternativ till kapitalismen. Möjligheterna för det borde vara större än någonsin förr. Socialdemokratins praktik har allvarliga svårigheter inför borgerskapets offensiv. Det genomföres angrepp på en lång rad av de framsteg de flesta har ansett som naturliga, men nu bara visar sig vara uttryck för en kortare högkonjunktur på 60-talet. Borgarpartierna har svårt att verkligen skapa ett politiskt block som kan samla breda delar av befolkningen till ett offensivt försvar av kapitalismen. Krisens fortsatta fördjupning kommer att försvaga många människors lojalitet inför partier, institutioner och borgarklass. Men vänstern har ännu inte förmått ge denna otillfredsställelse en alternativ riktning. Många passiviseras och desillusioneras. Glistruprörelsen har kanaliserat en del av protesterna till höger.

Huvudproblemet är att borgarskapets angrepp och krisen först och främst har besvarats med en defensiv strategi som skall försvara högkonjunktorens erövringar. En offensiv politik som pekar på nya vägar och nya alternativ försvinner. Vänsterns mest aktiva insats begränsar sig idag till försvarskampen mot borgarskapets offensiv, mot högervändningen osv. I centrum står kampen mot inkomstpolitik, mot arbetslöshet, mot lönesänkningar och sociala nedskärningar, mot hyresstegringar, mot intagningsbegränsningar (till universitet och skolor ö.a.), mot försämringar av dom studerandes villkor osv. Man behövde bara läsa 1977 års 1 Majparoller

som alla sade Nej!!!

En verkligt militant och effektiv försvarskamp är naturligtvis den helt nödvändiga grundvalen för varje ytterligare steg. Här stärks den nödvändiga organiseringen och kamperfarenheten. Här dras nya grupper med i kampen. Här skapas verklig enhet och solidaritet tvärs över partigränserna. Här lär vi oss något om det kapitalistiska samhället och här kan regeringens krispolitik hejdas eller bringas i en kris, som därmed också blir socialdemokratins kris. Om vi inte ens är i stånd att försvara oss, så kan vi inte heller utveckla en kommande politisk offensiv. Då har vi inte styrkepositioner som möjliggör detta.

Hur vinna majoriteten?

Vänsterflygelns begränsningar av aktiviteten till att stödja denna försvarskamp, leder emellertid i praktiken till att försvarskampens politiska grundval blir en återupprättelse (ev. utbyggnad) av 60-talets socialdemokratiska välfärdskapitalism. Vänsterns försvarsstrategi skapar inte öppningar för verkliga alternativ som skulle kunna dra till sig breda grupper av de arbetare och mellanskikt som på sin kropp har erfårit vad 1960-talet betydde. SF och DKP försöker visserligen förbinda försvarskampen med krav på en ny ekonomisk politik, men målet för den kan man inte skilja från 60-talets välfärdssamhälle.

En defensiv strategi kan heller inte bearbeta och övervinna motsättningar i arbetarklassen eller skapa verkligt hållbara allianser med andra klasser. Det kommer att krävas samling kring nya perspektiv som överskrider de existerande motsättningarna. Den defensiva strategin nöjer sig med att skapa solidaritet genom att samla de olika klassfraktionernas och klassernas kamp utifrån att de står inför en gemensam motståndare, men de kämpar i praktiken för var sina gruppintressen. Därmed fortsätter den uppsplittring som ju fördjupats under krisen.

Ett annat problem som alla har upplevt är att det defensiva försvaret för 60-talets samhälle överhuvudtaget inte kan gripa tag i erfarenheter och behov hos de två proteströrelserna mot socialdemokratins statsvälfärd: ungdomsrörelsens drömmar och utopier om ett nytt liv och Glistruprörelsens antistatliga protest. Den defensiva strategin leder till att vänstern undervärderar sina egna politiska uppgifter och möjligheter. Utifrån försvarskampen försöker VS att slå in i SF:s och DKP:s bas och SF och DKP försöker slå in i Socialdemokratins (SD) vänsterflygel! Men vad blir det av de övriga 60-70% av befolkningen? De överläts till kamp mellan Glistrup och Socialdemokratin. Den defensiva strategin försvaras av många med att arbetarklassens kampmål måste vara realistiska, dvs svara till aktuella styrkeförhållanden. Uppgiften enligt denna uppfattning är att utifrån realistisk kamp avslöja kapitalismen, SD, SF och DKP och därmed göra upp med alla illusioner. Alla alternativa reformförslag avvisas som överbudspolitik eller som parlamentarisk avledning av kampen.

Denna hållning uppger helt enkelt möjligheterna av att föra politik och därför blir ett partis verkliga existensberättigande också svår att uppleva för medlemmarna. Praktiken avvisar denna defensiva strategi! Varje försvarskamp står starkare om den samtidigt reser verkliga reformer och alternativ som är värda att slåss för, som skapar entusiasm och självtillit till att nya lösningar är möjliga. Sådana reformer ger försvarskampen långt bredare stöd och genomslagskraft därför att de inte bara säger ”nej!”, men också pekar på nya vägar och alternativ. Försvarskampen mot lönesänkningar, arbetslöshet och inkomstpolitik, skulle stå långt starkare om den fackliga och politiska vänstern samtidigt förband den med en alternativ ekonomisk politik, som visade att det genom angrepp på borgarskapets makt var möjligt att avskaffa arbetslösheten, sänka arbetstiden, höja de flesta löner och samtidigt bemästra inflationen och betalningsbalansen. Därvid blir stödet till alternativen i sig själv en del av de nya styrkeförhållandena också för försvarskampen.

Exempel: Kampen mot atomkraften

Som ett aktuellt exempel kan nämnas försvarskampen mot Atomkraften som har startat en offensiv rörelse för alternativa energiplaner vilka har slagit igenom mycket brett och berört många problematiska sidor av kapitalismen. Alla upplever att en alternativ energiplan är möjlig, men att den är en fråga om politisk makt. Kampanjer och aktioner för alternativ energipolitik har rest tusentals politiska frågor och slagit djupt in i partier som SF, DKP och SD. Det har bidragit till att föra vänstern till offensiv, men det hade inte varit möjligt utan de alternativa lösningsförslagen. Denna rörelse har till och med gått till offensiv innan en direkt kamp mot kärnkraftsbyggandet står på dagordningen. KF är en av de få revolutionära organisationer som har försökt att förbinda försvarskampen med vittgående reformplaner som kan skapa allianser och nya styrkeförhållanden. Ett exempel är varvspolitiken med arbetarkontroll och alternativa produktionsplaner. Men det har hittills spelat en alltför begränsad roll för vår faktiska praktik. Förklaringen är att vi har saknat ett strategiskt klagörande av hur dessa alternativa reformer ingår i en samlad politisk kamp som också är förbunden med regeringsfrågan. Därför har den ofta framstått som militant överbudspolitik eller orealistiska utopier.

När vänsterns organisationer låter bli att utforma en slagkraftig politisk offensiv, som pekar fram emot verkliga alternativ och använder försvarskampen som hävstång, hänger det olösligt samman med att ingen idag har diskuterat ett klart revolutionsprogram* som visar på de verkliga lösningar som är vårt mål. Det finns ingen verklig strategisk förbindelse mellan den aktuella praktiken och målsättningen som kan leda fram emot en övergång till kommunismen. Kommunismens aktualitet existerar inte. Det upplever man klart när revolutionära grupper som RSF och KAmI försöker att förbinda försvarskampen med en politisk offensiv. Innehållet i denna politik är i stort sett identisk med DKP:s eller SF:s, ja ofta ännu mer traditionell. Skillnaden blir uteslutande viljan till kamp, organisering, enhet, konsekvent kritik av SD osv. RSF och KAmI förlorar därför också sin självständiga profil i förhållande till SF och DKP. Skall vänstern utveckla försvarskampen till en verklig offensiv för nya reformer som pekar fram mot en revolutionär övergång är det inte tillräckligt att revolutionärerna bara önskar sätta mer makt bakom de krav som redan är utvecklade i rörelserna och partierna. Den politik vi idag måste gå till offensiv för måste utarbetas utifrån det revolutionsprogram och den övergångsstrategi som vi har ställt upp i ett föregående avsnitt (här utelämnat, ö.a.). En offensiv politik måste ställas utifrån de strategiska uppgifter som skall lösas i övergångsprocessen (skapandet av allianser, försvagning av den borgerliga staten, uppbyggandet av en ny makt, förberedelsen för en radikal social omvälvning, kamp mot arbetsdelning osv).

Strategin för den revolutionära processens inledning är inte bara en taktisk press på reformisternas reformprogram, men en självständig strategisk linje utifrån en ny enhetspolitik, uttryckt i ett handlingsprogram och en arbetarregering av en ny typ (vänsterregering, ö. a.)

Nödvändigheten av ett handlingsprogram

Utvecklingen av en offensiv politik utifrån försvarskampen kräver därför att den revolutionära vänstern utifrån 1) analysen av den aktuella kapitalismen och klasskampen 2) övergångsstrategin och 3) revolutionsprogrammet utvecklar ett självständigt handlingsprogram för den aktuella arbetar- och folkkampen. Utan ett sådant handlingsprogram saknar vi en reell vägledning för den aktuella praktiken som säkrar att den offensiva politiken pekar fram emot revolutionsprogrammets verkliga lösningar som uttrycker kommunismens aktualitet.

Kampen för hela handlingsprogrammets genomförande är olösligt förbunden med en offensiv mot borgerskapet i form av en kamp för en arbetarregering av ny typ.

* Revolutionsprogram — visar vilka lösningar socialismen innebär när revolutionen bryter borgarklassens ekonomiska och politiska makt. Programmet talar om vad socialismen innebär konkret för människorna. Ö.a.

Vi kommer i nästa huvudavsnitt att uppställa huvudlinjerna för ett sådant handlingsprogram innehåll. Här skall bara nämnas att det omfattar följande huvudområden:

1. Kampen för reformer som bidrar till en ny tillvaro: arbetet, fritiden, bostaden, lön och levnadsstandard, hälsovård, utbildning, kultur, familj.
2. Kampen för nya maktförhållanden i samhället som nödvändiga för att kunna genomföra reformerna under 1.
3. Kampen för en ny ekonomisk politik som genom angrepp på borgarekonomins makt möjliggör realisering av reformerna under 1.

Handlingsprogrammet är revolutionärernas förslag till ett samlat vänsteralternativ mot kapitalismens kris och borgarnas krispolitik. Kampen för handlingsprogrammet är en kamp för att genom krisens erfarenheter bygga upp en alternativ social kraft: samlad kring arbetarklassen och vänd mot borgarklassen... Handlingsprogrammets kärna är uppbyggandet av en verklig enhet i arbetarklassen, dels i klassorganisationerna och dels mellan arbetarpartierna. Det kan inte skapas en verklig enhet i arbetarklassen och en verklig allians med mellanskikt och småborgerskap utan att det etableras verkliga allianser mellan de socialistiska arbetarpartierna. Därför är denna enhet mer än en taktisk enhet kring krav i en konkret kampsituation. Det är en ny slags strategisk allians mellan arbetarpartier kring ett samlat handlingsprogram.

En ny typ av enhet

Kampen för denna enhet i arbetarrörelsen är inte en enkel kompromiss mellan de existerande politiska och fackliga krafterna. Det skulle inte kunna utgöra en alternativ social kraft... Anslutningen till handlingsprogrammet är en anslutning till en reformoffensiv mot borgarklassen, men kräver inte en anslutning till revolutionsprogrammets verkliga mål: statsapparatusens upplösning, rådsdemokrati och lönearbetets avskaffande. Handlingsprogrammets politiska linje är förståelig utifrån folks aktuella erfarenheter och behov, framförallt därför att det är relaterat till en parlamentarisk arbetarregering. Detta förslag till enhetspolitik står på flera områden i motsättning till DKP:s handlingsprogram ("Den antimonopolistiska demokratin") och till SF:s handlingsprogram.

Men revolutionärernas handlingsprogram är just redskapet för att tvinga dessa partier i riktning mot en enhet som kan öppna en strategiskt korrekt övergångsprocess. Det sker genom aktiv enhet i kamp för reformer som slår in i arbetarpartiernas medlemsbas och bidrar till en förändring av styrkeförhållandena i partierna. Det sker genom aktiv press och initiativ från den revolutionära vänstern (jfr exempelvis kärnkraften i förhållande till SD och DKP). Att tvinga partierna till en ny enhet kring handlingsprogrammet hänger naturligtvis samman med klasskampens skärpning och en växande polarisering mellan borgerskap och arbetarklass. Det avgörande är att om handlingsprogrammets linje kan vinna bred uppbackning bland stora delar av befolkningen, så får det förr eller senare också konsekvenser för partierna. De sättes under press från den aktiva kampen för nya alternativa reformer, från klassorganisationer och rörelser.

Handlingsprogrammet skall lösa den svåra föreningen av ett nödvändigt förslag om enhet, och kampen för att närma denna enhet en korrekt övergångsstrategi som inte leder arbetarrörelsen till nederlag. Revolutionsprogrammet är inte enhetspolitik utan det revolutionära partiets självständiga mål som måste fasthållas som den verkliga lösningen. Kampen för handlingsprogrammet och arbetarregeringen är bara en nödvändig förberedelse, dvs en etapp i den revolutionära övergångsprocessen.

En ny slags arbetarregering

Kampen för enhet kring handlingsprogrammet är olösligt förbunden med en kamp för en ny slags arbetarregering. Det samlade handlingsprogrammet kan inte realiseras enbart genom militant klasskamp mot borgerlig eller socialdemokratisk regering. Det skulle vara militant överbudspolitik, utan verklig trovärdighet. Nej! Det krävs samtidigt offensiv propaganda för en arbetarregering av ny typ. Det visar den helt avgörande betydelsen av det strategiska mål arbetarregeringen utgör för den aktuella reformkampen. Det är klart att vi inte bara kan kämpa för hela handlingsprogrammet utan att det samtidigt sker avgörande förändringar i maktförhållandena, bl.a. på regeringsplanet. Därför kan arbetarregeringsstrategin inte elimineras, utan att handlingsprogrammet blir militant överbudspolitik. Kampen för en arbetarregering är inte en strävan efter en kompromiss mellan de existerande partierna, men en kamp för en verklig förändring av partierna och deras inbördes styrka, på så sätt att handlingsprogrammets linje blir grundvalen för enheten. Arbetarregeringsstrategin är således inte ett nytt ord för den socialistiska revolutionen eller en rådsdemokratisk regering (det skulle göra den oanvändbar för en enhetslinje idag). Men den är inte heller ett uttryck för enbart krav på militant enhet mellan de nuvarande arbetarpartierna kring en rad av deras egna krav (som skulle leda till en offensiv mot borgarklassen som endera skulle sluta i nederlag eller öppna en övergångsprocess som skulle skapa mycket svåra förhållanden för ett radikalt revolutionsprogram — framtvunga stats-kapitalistiska former osv).

Vi skall här inte försöka skissera ett handlingsprogramms innehåll. Det måste vara en kollektiv uppgift för hela organisationen utifrån analys och erfarenheter på olika områden.

Vi skall i alla fall försöka att kortfattat antyda några huvudlinjer för dess innehåll.

Som tidigare nämnts bör det bestå av tre huvudavsnitt som är olösligt förbundna: 1. kampen för en ny tillvaro, 2. kampen för nya maktförhållanden, 3. kampen för en ny ekonomisk politik.

1. Kampen för en ny tillvaro

Detta avsnitt sammanfattar kampen för reformer som pekar fram emot alternativa lösningar på alla områden i vårt dagliga liv i det kapitalistiska samhället: arbetslösheten, förhållandet till arbetet, fritiden, utbildningen, bostaden, familjen, kvinnoförtrycket, situationen för barnen, folkhälsovård, en ny kultur, de gamlas situation, de underutvecklade områdena i Danmark, en ny konsumtionsmodell osv. Kampen för dessa reformer uttrycker en samlad kamp för ett nytt liv som först på allvar kommer att realiseras i och med REVOLUTIONENS RADIKALA OMVÄLVNING. Denna kamp är den verkliga drivkraften i handlingsprogrammet. Kampen för en ny makt och en ny ekonomisk politik är framförallt nödvändig för att kunna försvara och realisera kraven på ett nytt liv.

Diskussionen av en del av detta avsnitt har redan börjat i KF. Vi kan hänvisa till de två resolutionerna på 4:e kongressen om folkhälsovård och bostadspolitik (se "Vejen til Socialisme" nr 2/1977). Den aktuella diskussionen om en ny utbildningspolitik kommer likaså att bli en avgörande del av debatten om handlingsprogrammets innehåll och funktion. Vi kan vidare hänvisa till KF:s diskussion om kampen mot arbetslöshet och fabriksnedläggelser. Kampen mot arbetslösheten måste förbindas med kampen för en ny, meningsfull produktion (t.ex. för kollektiv konsumtion, för en ny konsumtionsmodell) och med krav på nya arbetsförhållanden. Kampen för nedskärning av arbetstiden är samtidigt en kamp för en ny fritid. Kampen mot fabriksnedläggelser och arbetslöshet är också en kamp för ett nytt förhållande mellan storstäder och de underutvecklade områdena. Kampen mot den dolda arbetslösheten är samtidigt en kamp för ett nytt liv åt de unga, för invalider och pensionärer. Slutligen är kampen mot arbetslösheten olösligt förbunden med kampen för en ny utbildningspolitik (alla

arbetar — alla utbildas).

2. Kampen för nya maktförhållanden

Handlingsprogrammet skall klart visa att ett verkligt genomförande av kampen för ett nytt liv kräver ett stärkande av arbetar- och folkmakten och en försvagning av borgarklassens makt. Försvarskampen är i sig själv en viktig läroprocess om borgarnas ekonomiska och politiska makt. Offensiva framstötter för alternativa reformlösningar som för alla framstår som förståeliga och klara kommer att leda till att fler och fler erfar att det verkliga hindret för att realisera en ny tillvaro är borgarnas makt: på fabriker, över boendet, i institutionerna, i statsbyråkratin, rättsväsendet, polisen och militären.

Det kommer att visa sig nödvändigt att organisera en kamp för reformer som skapar nya maktförhållanden i samhället. Som en olöslig del härav visar det nödvändigheten av en kamp för en ny enhet mellan arbetarpartierna, för en ny sammansättning i parlamentet och i sista hand bildandet av en arbetarregering av ny typ.

Det kommer på lång sikt att leda till borgarstatens desorganisering och utvecklingen av nya slags maktorgan.

Kampen för nya maktförhållanden är inte precis en fråga om att stärka staten (den offentliga sektorn osv) mot borgarklassen. Det är tvärtom tal om att kampen för det här avsnittets reformer öppnar nya möjligheter för en fackföreningsrörelse oavhängig staten, för de arbetandes självorganisering och övertagandet av ansvar för sitt eget liv, för byggandet av hyres- och stadsdelsorganisationer. Kampen för de här reformerna skapar nya maktcentra i samhället som pekar fram emot en ny slags stat: Exempelvis avskaffandet av statlig tvångslagstiftning i förhållande till fackföreningsrörelsen, kampen för arbetarkontroll på fabrikena, kampen för att överföra statsfunktioner till självständiga massorganisationer (fackföreningar och stadsdelsorganisationer).

Slutligen har delar av detta avsnitts reformer till ändamål att skapa nya betingelser för den interna klasskampen i statsapparaten, för massorganisationernas kontroll och ingrepp i den lokala och centrala statsapparaten och för nya möjligheter till samarbete mellan de arbetande organisationer och progressiva delar av statsapparaten.

3. Kampen för en ny ekonomisk politik

Handlingsprogrammet skall kunna peka på en samlad ekonomisk politik som ställer upp en plan för frigörande och omfördelning av samhälleliga resurser till fördel för arbetar- och folkrörelsens krav på en ny tillvaro. Det kommer naturligtvis att kräva en rad avgörande ingrepp i borgarklassens makt. Detta avsnitt utgör ett samlat krispolitiskt alternativ, men det är bara ett steg på vägen, som oundgängligen bereder marken för den enda verkliga krislösningen: avskaffandet av borgarskapets makt och en socialisering av produktion och distribution, dvs revolutionsprogrammets realisering.

Det föregående avsnittet om kampen för nya maktförhållanden skall visa att det kan utvecklas nya styrkeförhållanden och nya maktinstrument som grundval för en ny ekonomisk politik: arbetarkontroll utövad av en självständig och av staten oavhängig fackföreningsrörelse med ökad makt som också kan bygga upp nya planeringsinstrument nerifrån, av stadsdelsorganisationer och i sista instans av arbetarregeringen själv. Den nya ekonomiska politiken är därför inte en vidareutveckling av de statliga ingreppen i ekonomin som ju kräver en stabil och utbyggd borgerlig statsmakt. Den nya ekonomiska politiken rymmer också centrala planer och ingrepp, men är samtidigt anti-statlig. Den är inte avhängig av en stabil borgerlig statsapparat.

Några kortfattade huvudpunkter i en ny ekonomisk politik (bara för att antyda innehållet):

— Uppställandet av en samlad plan för investeringar i industrin utifrån en rad krav på

geografisk planering, på produktionens innehåll (ny konsumtionsmodell, nedläggelse av slöseri- och lyxkonsumtion) osv. Dessa planer ställs upp och kontrolleras av fabriksorganisationer och fackföreningsrörelsen. Innanför denna plan ställer fackförbunden upp sina egna branschplaner som alternativ till kapitalisternas planer (dessa planer innebär också ingrepp i näringsstrukturen). De kapitalister som inte följer dessa krav från fabriksorganisationer, fackförbund och den centrala planen, utan inleder sabotage, kapitalflykt osv, nationaliseras utan ersättning.

— Nationalisering och centralisering av banker, sparbanker och försäkringsbolag. Den centraliserade banken blir ett redskap för en ny plan för investeringar. Banken kontrolleras av en kommitté som består av t.ex. anställda, fackföreningsrörelsen och arbetarregeringen.

— Ingrepp i förhållande till spekulering i jord och fast egendom.

— En alternativ energipolitik.

— En central kontroll av utrikeshandeln — reglering av export/import utifrån planen med en ny konsumtions- och energipolitik.

— Reformerna i förhållande till förmögenheter, arv, ekonomiska privilegier och de högsta lönerna.

— En ny skattepolitik: avskaffande av skatt på löntagarna och istället skatt direkt på produktionen baserad på arbetarkontroll över de öppna räkenskaperna, avskaffande av alla former av statsavgifter på dagligvaror.

— Kollektiv förbrukning görs gratis.

— Handlingsprogrammets samlade reformer frigör samhälleliga resurser från en gigantisk upprustad statsapparat som till stora delar kan läggas ner: sociala apparater, skatteadministration, statsfunktioner överförs till massorganisationer. Militärapparaten förändras osv.

Två kommentarer

A. Handlingsprogrammet måste vara uppbyggt så reformerna verkligen upplevs som mål för den aktuella kampen (och inte bara som redskap i en parlamentarisk taktik), vilket inte är fallet med DKP:s och SF:s handlingsprogram.

— reformernas nödvändighet måste stå klart för alla utifrån erfarenheter och den aktuella kampen, som svar på verkliga behov och konflikter.

— det måste visa klart vilka initiativ som här och nu kan tas för att sätta makt bakom reformerna (kampanjer, aktioner, organisering, upprättande av allianser kring reformerna, utveckling av kamprörelsen, politisk masskamp osv).

— det måste visa klart vilka steg som här och nu kan tas för att påbörja ett realiserande av reformernas innehåll om de ännu inte har genomförts. Många kommer först på allvar att dras med i kampen för reformerna om klassorganisationerna nu kan visa på praktiska exempel på reformernas existensmöjligheter. Reformerna får inte bara bli ett perspektiv utan de skall vara förbundna med en kamp som i praktiken visar på nya möjligheter. Exempel: klubbar och fackföreningar som fungerar som solidariskt stöd för medlemmarna på många områden. Tvindskolornas experiment, praktiskt stöd från jurister, socialarbetare osv som är anställda av fackföreningar eller basorganisationer, bostadsorganisationer som samtidigt med försvarskampen skapar en solidarisk bostadsmiljö.

B. Handlingsprogrammet är inte en tillfällig katalog av krav som redan finns på fackföreningsrörelsens vänsterflygel, i bostadsrörelsen, i miljörörelsen osv. Handlingsprogrammets olika reformer och avsnitt utgör en samlad enhet som skall säkra:

— ett gemensamt perspektiv för olika sorters kamp och rörelser fram mot revolutionsprogrammets radikala lösningar.

— att handlingsprogrammet bygger på korrekt enhets- och allianspolitik.

— att kampen för handlingsprogrammets reformer och en ny ekonomisk politik verkligen leder fram till ett förberedande av den revolutionära övergångens uppgifter.

I kraft av denna strategiskt orienterade helhet i handlingsprogrammet kan det skapas den nödvändiga samlade kraften och gemensamma riktningen på en revolutionär organisations många skilda aktiviteter. Just därför är ett samlat handlingsprogram ett oundgängligt redskap för utarbetandet av en kamplinje med delreformer/delprogram som revolutionärerna arbetar för på arbetsplatser, i fackföreningsrörelsen, kamprörelser, institutioner och bostadsområden. Och utan ett handlingsprogram kommer vi inte att kunna förbinda den aktuella kampen med ett enhetligt politiskt krav på en ny ekonomisk politik som möjliggör reformernas finansiella förverkligande.

Venstre-socialisterne och krispolitiken

Av Christian Berggren

Den danska vänstern skiljer sig i mycket från den svenska. Det mest uppenbara är att det i den danska riksdagen, folketinget, finns tre stycken vänsterpartier företrädade, som vardera kan sägas motsvara olika delar av svenska SKP/VPK från 60-talet och framåt. Det är Danmarks Kommunistiske Parti, DKP, som i Sverige motsvaras av APK, men är mycket starkare, och framför allt har en betydande facklig förankring. Det är Socialistisk Folkeparti, SF, som motsvarar de ”folk-socialistiska” och ”modernistiska” strömningar som framför allt fanns i och runt VPK i mitten på 60-talet. Och det är slutligen Venstre-socialisterne, VS, som närmast motsvarar ett vidareförande av Vänsterns Ungdomsförbund och studentrörelsen från 1968.

Den första splittringen av den danska vänsterflygeln kom i samband med uppgörelserna efter Ungern-krisen. En stor grupp bröt då med det stalinistiska DKP och bildade 1958/59 SF som inom kort helt sopade ut DKP från folketinget. SF blev i mitten på 60-talet ett betydelsefullt vänsterparti. I valen 1966 knöt man an till den spirande massoppositionen mot socialdemokratins politik, bl.a. mot ett förslag till moms-höjning. Partiet gjorde ett så starkt val att det för första gången i Danmarks historia blev en majoritet för arbetarpartierna i folketinget. SF krävde nu att socialdemokratin skulle upphöra med sitt ständiga kompromissande med de borgerliga, och i stället samarbeta vänsterut. Socialdemokratin gick med på det, men ändrade inte sin politiska grundlinje och drog inte tillbaka de politiska förslag som SF så hårt bekämpat i valkampanjen. SF-ledningen såg emellertid som huvuduppgift att bli ”erkänd samarbetspartner” för socialdemokratin, och upphörde med sitt motstånd mot de folkfientliga regeringsförslagen. Resultatet blev en protestvåg i partiet. Efter ett år av hårda motsättningar mellan partiets vänster- och högerflyglar lyckades högern med mycket liten övervikt få majoriteten på en extrakongress 1967. Vänstern lämnade då partiet och bildade VS.

Vänsterns brytning med SF var inte knuten till något som helst klagande av de strategiska frågorna. Man tog helt enkelt med SFs princip-program från 1963 som ett grundlag för det nya partiet. Det vänstern bröt med var framför allt de auktoritära metoderna i det gamla partiet och förvandlingen av organisationen till en serviceapparat för Folketings-arbetet.

Den ”nya vänsterns” parti

Samtidigt som vänsterflygeln bröt med högern i SF exploderade de nya ungdoms- och studentrörelserna i Danmark. VS uppfattades av de nya aktivisterna som ”den nya vänsterns parti”. Därtill bidrog partiets ultrademokratiska struktur. VS invaderades av ”blomsterbarn”

och anarkister, och det blev en samlingspunkt för ett vitt spektrum av de mest olikartade politiska tendenser. Men det fanns inget ledarskap som kunde hålla ihop och leda en politiskt dynamisk utveckling av partiet. I stället tog fraktionsväsendet helt överhanden. Den viktiga grupp av radikala fackliga förtroendemän som deltagit i bildandet av VS, kände sig nu helt främmande i partiet, och utträdde i stor omfattning redan hösten 1968. Man menade att VS inte längre hade karaktär av ett arbetarparti med en arbetarpolitik.

Året därpå lämnade en grupp stalinister VS för att bilda det danska KFml, som dock aldrig blivit något av betydelse i dansk vänsterpolitik.

Rådskommunism och ”kapitallogisk” universitetsmarxism tog överhanden i VS runt 1970 och utvecklade en primitiv antifacklig och antiparlamentarisk linje. VS isolerades alltmer i den danska arbetarrörelsen och åkte ut med dunder och brak från Folketinget 1971. En leninistisk fraktion fick nu majoriteten, men misströstade om möjligheten att kunna omvandla VS från ett lösligt, ”radikalistiskt” mellanskiktsparti till en disciplinerad, marxistisk arbetarorganisation. Man lämnade partiet och bildade Kommunistisk Forbund, KF.

Det såg mörkt ut för VS.

VS mot en ny vår

Men det visade sig snart att det fanns kvar en dynamik hos de förhållandevis breda nya vänsterströmningarna, som VS varit en företrädare för. De attraherades fortfarande varken av det moskvatrogna DKP, det reformistiska SF eller av KFs smågruppspolitik.

I stället kunde VS uppleva en politisk come-back. 1975 kom man tillbaka i folketinget med fyra mandat. Samma år hölls en viktig kongress som tog beslut om organisatorisk uppstramning, prioritering av fackligt arbete och politisk kamp mot mellanskiktsdominansen. Den nya majoritet som tog ledningen i organisationen var inspirerad av leninistiska positioner och påbörjade ett arbete för att omvandla VS från en vänsterns paraplyorganisation till en organisation samlad kring uppgiften att bygga upp ett konsekvent revolutionärt parti. Bakom dessa förändringar fanns också behovet av att kunna gripa in mer kraftfullt i klasskampen i ett läge där den ekonomiska krisen slagit igenom med full kraft.

VS idag är en organisation på frammarsch. Den har den starkaste parlamentariska positionen av alla revolutionära organisationer i Europa (vilket i och för sig inte säger så mycket). Man upplever en betydande tillströmning av nya medlemmar. Olika revolutionära smågrupper sätter VS i centrum för ansträngningarna att skapa ett enhetsparti. KF, som har den mest utvecklade strategiska reflektionen av alla danska vänsterorganisationer, ställer t.ex. f.n. som politisk huvuduppgift att skapa en ny politisk samling på den del av vänsterflygeln som omfattar KF, VS och vänstern i SF.

I kommunalvalen i februari 1978 gick VS kraftigt framåt. Av 11 partier blev man det tredje största i Köpenhamn, med en ökning från 3,1% till 6,3%. Enligt tidningen ”Socialisten” (nr 41) skedde den största ökningen i Köpenhamns arbetarkvarter, beroende på att VS i ganska breda kretsar uppfattas som den enda konsekventa motståndaren till den regerande socialdemokratins reaktionära politik, medan DKP och SF ständigt vacklar i förhållande till sossarna. VS-are i Köpenhamn har spelat en stor roll i kampen mot olika ”saneringsplaner”, angrepp på föräldrastyrda daghem och kommunala övergrepp. Detta har gett utdelning.

Denna frammarsch motsvaras dock ännu knappast av en politisk styrka och strategisk klarhet. ”Fraktionsväsendet” finns fortfarande kvar, om än i mer behärskade former än tidigare. VS säger själv om detta: ”Fraktionsmakeriet i VS har varit och är ett uttryck för politisk osäkerhet i en organisation i utveckling. Denna politiska osäkerhet har präglat VS mer än de flesta andra organisationer på den revolutionära vänsterflygeln — och det är inte så märkligt.

En del av dessa smågrupper är ju just sammansmida fraktioner, som har brutit sig ut från VS, eller också har hakat på den ena eller andra historiska traditionen från tidigare perioder i arbetarrörelsen i hopp om att här kunna hitta svaren på nutidens brännande frågor. Det har enligt vår mening lyckats mycket dåligt.” (VS-Bulletin nr 179).

Huvudmotsättningen i VS går idag mellan å ena sidan två grupper som åberopar sig på leninistiska uppfattningar, de s.k. ”Flertallet” resp. ”Jyllandsgruppen”, å andra sidan en kvarlevande rådkommunistisk fraktion, VS-R. Rådkommunismen är som vi ovan sett på nedgång i VS, men de som finns kvar fortsätter oförtrutet att undfägnat arbetarklassen med sina hårdtuggade fraser: det enda alternativet till en ”militantare reformism” är en ”rådsstrategi”, huvuduppgiften idag ”är att bidra till en självständig organisering av arbetarklassen, oavhängig alla avtal, alla borgerliga spelregler”, o.s.v. (En presentation av de tre tendenserna finns i VS-Bulletin nr 179.)

Artikeln nedan är skriven av en medlem i ”Flertallet”. Den innehåller en noggrann analys av den danska krisen och dess förhållande till dansk klass- och partistruktur. Här finns också en viktig kritik av den reformistiska politiken. Slutligen skisseras det som författaren menar vara revolutionärernas uppgifter i krisen.

Krisdiskussionen i VS och i Kommunist

Hur står då detta i förhållande till huvudlinjen i den krispolitiska diskussion som vi sedan ett par nummer fört i *Kommunist*? Först måste man naturligtvis konstatera att det finns viktiga skillnader mellan den danska och svenska situationen vilket nödvändiggör olika taktiska förhållningssätt. I Sverige är t.ex. socialdemokratin i opposition, medan den i Danmark regerar — och i samarbete med borgarpartierna genomdrivar en reaktionär politik.

Men det finns ändå en huvudlinje i t.ex. PO Olofssons artikel ”Sveriges långa väg ur krisen” i *Kommunist* 26-27 som väl kan ställas mot Karsten Ditlevsens argumentation i artikeln nedan. Då kommer man knappast ifrån intrycket att VS-artikeln har en ekonomistisk slagsida, att man lägger en mycket stor vikt vid kampen för ekonomiska mål — en kamp som dessutom så vitt vi kan se har små möjligheter att lyckas. Samtidigt menar vi att Ditlevsen väl lättvindigt avfärdar DKPs krav (som går ut på att stärka dansk kapitalism mot utländsk kapitalism) med tillmälen som ”internationellt strejkbryteri” och ”nationalchauvinism”, i stället för att gå in på den politiska fråga, som reformisterna tar upp, men besvarar på ett felaktigt sätt. Nämligen att ett minskat beroende av den internationella kapitalismen är en förutsättning för att kunna driva fram progressiva antikapitalistiska åtgärder och reformer i samhället som helhet. Det tycks oss, som om VS gör om samma fel som vid rörelsen mot EG 1972. Denna kampanj ställde sig VS utanför eftersom man var principiella motståndare till parollen ”För nationell suveränitet”. VS gick emot EG uteslutande för att det skulle stärka kapitalet mot arbetarklassen, och såg inte att det också handlade om en nationell fråga, en kamp mot de stora kapitalistiska makternas undertryckande av de små. ”Var tid har sin nationella fråga” enligt Lenin. Denna insikt måste också få ett genomslag i krispolitiken.

Venstre-socialisterna och Förbundet KOMMUNIST har planerat en gemensam diskussion om krispolitik i sommar.

Vi hoppas att den kan bli ett bidrag till framväxten av en samlad krisdiskussion i den skandinaviska revolutionära vänstern, en diskussion som inte väjer för oenigheter och problem, utan går in för att försöka lösa dem. I ett sådant sammanhang kommer givetvis VS att spela en betydelsefull roll, både på grund av sin styrka i dansk vänster och på grund av den dynamiska politiska utveckling som kännetecknar partiet.

Artikeln nedan är skriven speciellt för *Kommunist*. Av utrymmesskäl är den något nerkortad av redaktionen.

Borgarklass och arbetarklass i den danska krisen

Av *Karsten Ditlevsen*

Krisen i Danmark måste förstås inom den internationella krisens ram. Men den danska krisen har också en rad speciella kännetecken. Redan under 1974 upplevde Danmark det branta fall i produktionen som först året efter visade sig hos de viktigaste kapitalistiska länderna.

Arbetslösheten, för att ta ett annat exempel, nådde redan under 1974 över 10%, mer än 100.000, för att långsamt stiga fram till idag då de officiella talen (november 1977) överstiger 150.000. Det betyder att den verkliga arbetslösheten bör antas ha passerat 200.000 (de officiella siffrorna räknar inte med de unga som ännu inte har arbetat, eller de, särskilt kvinnor, som krisen har tvingat uppge sitt yrkesarbete).

Dessa två exempel ger naturligtvis inte någon fullständig bild av situationen, men de är nog för att belysa lägets allvar.

Krisens karaktär är bestämd av det danska kapitalets placering i den internationella, kapitalistiska arbetsdelningen. Råvarubristen i Danmark innebär att exportkapitalets möjligheter ligger i en högt teknologiskt utvecklad och specialiserad produktion på underleverantörsnivå. De företag i Danmark som är hårdast drabbade bland exportbranscherna är de som skall konkurrera med arbeidskraftsintensiva företag, speciellt i tredje världen och Japan, t.ex. varvs- och textilindustrin.

Tabell 1. BNP:s utveckling i några viktiga kapitalistiska länder på 70-talet.

Produktionsindex: (1970=100)

	1972	1973	1974	1975	1976
Danmark	110	115	110	103	115
Sverige	104	111	117	114	113
Västtyskland	106	113	111	105	113
England	102	111	109	103	104
USA	111	120	120	109	120

Källa: *Statistisk årbog* (Danmark) 1977.

Då den västliga kapitalismen återuppstod, som fågel Fenix ur askan, ur andra världskrigets ruinhögar, hade den slutgiltigt gjort sig av med den gamla ekonomiska liberalismen. Axeln i den ”nya” ekonomiska politik, som blev genomförd överallt i de kapitalistiska centra, var en ökad statlig aktivitet inom ekonomin; statsinterventionism. Så var det också i Danmark, där socialdemokratin påtog sig agitationen för denna politikens nödvändighet.

Statsinterventionismen

Statsinterventionismen har sin teoretiska grundval i den brittiske ekonomen Keynes' teorier från 20- och 30-talen. Keynes' utgångspunkt var de politiska kriser som följde med de ekonomiska lågkonjunkturerna och då främst den revolutionära krisen efter första världskriget. Det som behövdes var en mer ”harmonisk” konjunkturutveckling — en krisfri kapitalism. Inom loppet av 30- och 40-talen blev denna ståndpunkt (och den därav utvecklade teorin: keynesianismen) antagen av de europeiska socialdemokraterna och även av en del framsynta kapitalister.*

Huvuduppgiften för statsinterventionismen, såsom den slog igenom i Skandinavien under

* Vad gäller Sverige är det tveksamt om Socialdemokraternas krispolitik fick sin inspiration från J. M. Keynes. Se t.ex. Otto Steigers artikel ”Till frågan om den nya ekonomiska politikens tillkomst i Sverige” i tidskriften *Arkiv*, nr 1.(Ö.a.)

socialdemokratiska regeringar, var att säkra den sociala ordningen genom att undvika de svåra konjunkturedgångarna och genom att försäkra arbetarklassen sociala och ekonomiska förbättringar.

Fram till och genom 60-talet lyckades man upprätthålla den fulla sysselsättningen. Det skedde genom en konstlad stimulering av efterfrågan — en kraftig ökning av de statliga utgifterna. Ökad statlig efterfrågan var ett generellt drag hos den västliga kapitalismen, men den tog sig olika uttryck i de enskilda länderna. Av naturliga orsaker tvingades Danmark finna en annan väg än exempelvis USA:s militära upprustning och omfattande rymdprogram.

Den danska kapitalismens särdrag

I Danmark blev det p.g.a. bestämda politiska behov (t.ex. arbetskraftens utslitning, den socialdemokratiska ”jämlighet genom utbildning”-politiken) speciellt utbildnings-, social- och hälsovårdssektorerna som gjordes till områden för den statliga efterfrågan.

Denna politik resulterade i en enorm expansion inom den offentliga sektorn. Mellan 1962 och 1972 steg antalet offentligt anställda med 7,2% per år. Den samlade tillväxten i arbetsstyrkan under samma period, 416.000, blev till tre fjärdedelar uppslukad av den offentliga. I samma takt ökade naturligtvis de offentliga utgifterna: skattetrycket steg och låntagningen i utlandet ökade. Från 1960 till 1973 steg utlandsskulden från 0 till 25 miljarder kr. Genom den här politiken manövrerades Danmark förhållandevis smärtfritt igenom den internationella lågkonjunkturen 1967-68. Men det var lugnet före stormen.

Då gnistan från oljekrisen på allvar antände fnösket under den ”krisfria” kapitalismen, var Danmark ett av de länder som drabbades hårdast p.g.a. den totala avhängigheten av olja som energikälla. Stagnationstendenserna i dansk ekonomi förstärktes, samtidigt som lånevillkoren på den internationella valutamarknaden försämrades.

”Råttorna revolterar — det småborgerliga upproret

En omfattande borgerlig offensiv rullade nu igång. I första hand riktade de borgerliga krafterna artilleriet mot de offentliga utgifterna. Det hänger samman med två saker: För det första fanns det redan en utbredd småborgerlig rörelse mot den förvuxna statliga sektorn. Denna hade utvecklats redan innan oljekrisen kom. Det danska småborgerskapet är relativt starkt och talrikt — och i motsvarande grad är också den småborgerliga ideologin starkt utbredd. Det småborgerliga upproret mot statsinterventionismen, i form av Mogens Glistrups ”Fremskridtsbevaegelse”, vände sig mot inkomstskatterna, de improduktiva utgifterna och den statliga byråkratin (”alla dessa onödiga pappersknåpare”).

Antalet småborgare i procent av antalet yrkesarbetande:

	1930	1965/70
Danmark	38%	21%
Sverige	31%	14%

Källor: *Politisk Revy* nr 205 och *Zenit* nr 28.

För det andra var kapitalistklassen intresserad av en minskning i de improduktiva, statliga investeringarna och ett överförande av kapital till den produktiva sektorn. Tillväxten i den offentliga sektorn hade reellt medfört en resursavtappning från industrin.

Det var inte tal om en medveten allians, men det är ett faktum att den kapitalistiska offensiven och det småborgerliga upproret gjorde samma arbete. Det var bakgrunden till den socialdemokratiska regeringens fall. Istället bildade Venstre minoritetsregering med Poul Hartling i spetsen vid nyår 1973-74.

Hartling-regeringen

Med hänvisning till det nödvändiga i besparingar av offentliga utgifter förlängdes det sex månader långa byggnadsstopp, som hade införts under april 1973. I början av 1974 verkställdes ytterligare en rad konsumtionsbegränsande åtgärder.

Venstres politik medförde en snabbt stegrad arbetslöshet inom byggnadsfacket och byggnads-materialindustrin och stagnation och arbetslöshet bredde ut sig inom hela hemmamarknads-industrin.

Det var inte den borgerliga regeringen som skapade krisen i Danmark; det var inte heller expansionen inom den statliga sektorn. Men vi kan säga att den form statsinterventionismen fick i Danmark sammankopplat med klassförhållandena kom att utlösa "revolten" mot staten och ge Venstre möjlighet att föra den här ovan skisserade politiken.

Det väsentligaste i Venstres politik var att stärka exportindustrin: kapital och arbetskraft från hemmamarknadsindustrin skulle överföras till exportföretagen.

Men statsminister Hartling hade gjort upp räkningen utan värden. 1975, då frukterna skulle skördas, hade den internationella krisen slagit igenom i större delen av Västeuropa. Efterfrågan sjönk på de marknader där exportindustrins varor skulle avsättas.

Detta illustrerar tydligt de strukturella problem det danska kapitalet stod inför, problem som i allra högsta grad hade förstärkt krisen.

Venstres strategi var till att börja med ett försök att lösa en rad problem som anknöt till förhållandet mellan offentlig och privat sektor, samt till förhållandet mellan hemmamarknadsföretag och exportindustri. Den offentliga sektorns tillväxt hade, som redan nämnts, betytt en resursavtappning från den produktiva, privata sektorn, bl.a. genom de lönekrav som följde av skattetrycket. Vad gäller förhållandet mellan export- och hemmamarknadsindustri så är problemet att exportindustrin är för svag för att kunna säkra jämvikt i handeln med utlandet.

Den danska industristrukturen

Den danska industrin har inte genomgått samma centraliserings- och koncentrationsprocess som t.ex. den svenska eller tyska. Tvärtom är den dominerad av små och mellanstora kapital. Således har 78% av industriföretagen under 50 anställda.

I förhållande till krisen kan man indela industrin i tre huvudgrupper:

För det första finns de övervägande små hemmamarknads-industrierna som krisen drabbat via den sjunkande efterfrågan. För det andra är det de mellanstora och stora exportorienterade företagen som på många sätt har drabbats hårdast därför att de internationellt sett inte är stora och konkurrensdugliga nog och därför att de inte är så specialiserade att de på förhand har en "säkrad" marknadsandel. De blir helt enkelt utträngda från marknaden i och med krisens utveckling. För det tredje är det de oftast mindre, högt specialiserade och kapitalintensiva företagen (exempelvis elektronik och mätinstrument) som är anpassade till den nya internationella arbetsdelningen. Denna del av dansk industri är för närvarande den som har klarat krisen med lägst omkostnader, utan att för den skull helt ha gått fria.

Venstre önskade lösa problemet genom att stärka exportindustrin och tillföra den arbetskraft vid en tidpunkt då den sämst ställda delen var på väg in i en djup kris och den bäst ställda delen var utan några större expansionsmöjligheter.

En lösning av den danska kapitalismens strukturella problem kräver en stark politisk kraft. Men det speciella med den danska borgerligheten är att det — till skillnad från Sverige — inte finns någon enhetlig och politiskt dominerande storbourgeoisi, som samarbetar med

socialdemokratin och härigenom kan pressa fram de nödvändiga strukturrationaliseringarna.

Resultatet har blivit en oförmåga hos borgerligheten att samla sig kring ett bestämt parti eller forma en slagkraftig allians på den politiska scenen.

En ytterligare orsak till krisens speciella karaktär i Danmark är den stigande användningen av kapital för spekulationsändamål. Det är naturligtvis delvis ett resultat av den fallande lönsamheten för investeringarna inom industrin. Men spekulationskapitalets omfång hänger närmare bestämt samman med en jord- och bostadspolitik samt skattepolitik som har förts långt innan krisen slog igenom. En politik som har medfört inflation, enormt stegrade bostadsutgifter (särskilt för hyreslägenhetsinnehavare) samt en omfördelning av inkomsterna till de bäst ställdas fördel.

Vi kan sammanfatta de speciella nationella drag som har varit bestämmande för den internationella krisens framträdelseform i Danmark:

- Industrins strukturproblem: dominansen av små- och mellanstora kapital och exportindustrins relativa svaghet.
- Exportindustrins extrema känslighet p.g.a. dess placering i den internationella arbetsdelningen och p.g.a. Danmarks råvarubrist.
- Expansionen i den offentliga sektorn: Statsinterventionismens speciella danska utformning och den enorma tillväxten av de improduktiva investeringarna.
- Det parasitära kapitalets omfattning
- De speciella politiska och klassmässiga förhållanden som karaktäriserar Danmark: frånvaron av ett entydigt dominerande storborgerskap inom kapitalistklassen, det småborgerliga upproret, samt den låga andelen industriarbetare av befolkningen (13% av de förvärvsarbetande).

Socialdemokratin återkomst

Den danska kapitalismens utveckling har, som vi tidigare visat, inte utkristalliserat något slagkraftigt storborgerskap, utan den har medfört en relativt splittrad kapitalistklass och den belastas av ett, kapitalistiskt sett, allt för omfattande småborgerskap. Ett uttryck för det här är den parlamentariska kris som startade i och med Framstegspartiets debut i parlamentet 1973 med en halv miljon röster och som bidragit till en enorm instabilitet hos de borgerliga väljarna. Ett annat uttryck är de borgerliga partiernas oförmåga att bilda ett sammanhängande block.

Tabell 3. Mandattal vid de sista folketingsvalen

	1971	1973	1975	1977
Fremskridtspartiet		28	24	26
Kristeligt Folkeparti		7	9	11
Centrumdemokraterne		14	4	6
Konservative Folkeparti	31	16	10	15
Venstre	30	22	42	21
Radikale Venstre	27	20	13	6
Retsforbundet	0	5	0	6
Socialdemokratiet	70	46	53	65
Socialistiske Folkeparti	17	11	9	7
Danmarks Kommunistiske Parti	0	6	7	7
Venstresocialisterne	0	0	4	5

Detta säregna klassförhållande har präglat den borgerliga krisoffensiven, som har varit vacklande och vinglig. Sedan venstreregeringens försök att stärka exportindustrin misslyckats har krispolitiken fram till idag varit präglad av kortsiktiga lösningar.

Venstreregeringens medvetna spekulation i arbetslöshet och kraftiga avgiftshöjningar på konsumtionsvaror mötte ett mycket starkt motstånd i arbetarklassen. Från de mycket omfattande proteststrejkerna under maj månad 1974 lyckades DKP hålla en rörelse levande mot regeringen under paroller såsom ”För en arbetarregering” och ”För en ny politik”.

Då avtalsförhandlingarna mellan LO och Dansk Arbejdsgiverforening (DA) startade sent på hösten 1974 stod det klart att arbetarklassen inte skulle tolerera någon inblandning från en borgerlig regering. Hartling släppte på tyglarna och beordrade nyval.

Valet i januari 1975 förde Socialdemokratien till regeringsmakten, men Venstre var det parti som hade stått för den mest markanta framgången och det blev också borgerlig majoritet i det nya folketinget.

Kravet på lönestopp hade nu fått överhanden i den borgerliga propagandan. Det blev den socialdemokratiska regeringen som fick hålla i kniven åt kapitalisterna. I mars 1975 lade regeringen fram en lag i folketinget som förlängde avtalet från 1973.

”Höstförlikningarna”

I september 1975 kom det första av de stora årliga ”höstförlikningarna”.

Man bröt Venstreregeringens ekonomiska politik, som för att förbättra betalningsbalansen och bromsa inflationen minskade efterfrågan och de offentliga utgifterna. I stället vände man tillbaka till de gamla keynesianska lösningarna under beteckningen ”konjunktur-stimulerande åtgärder”: ökade offentliga investeringar och stimulering av den privata konsumtionen genom momssänkning och frisläppande av den bundna besparingen. Det nya var en programförklaring om en långsiktig inkomstpolitik.

Året efter blev inkomstpolitiken slutligen fastslagen av *augustiförlikningen*. Här antogs en tvåprocentig löneram för de kommande avtalsförhandlingarna. Kort sagt; Folketinget ingrep innan förhandlingarna startat. De viktigaste frågor som förlikningspartierna därutöver hade i godispåsen var ingrepp i dyrtidsregleringen, samt offentliga nedskärningar och avgiftshöjningar.

Den borgerliga offensiven präglas dock fortfarande av brist på klar strategi inför utvecklingen i den danska kapitalismen.

Delar av borgarklassen önskar en krispolitik som i stort sett endast har inkomstpolitiken som element, därför att deras existens är beroende av den nuvarande produktionsstrukturen.

För andra delar av borgarklassen bör krisstrategin innehålla, i vart fall element av en strukturrationalisering som kan lösa några av den danska kapitalismens grundläggande problem. I denna situation är inkomstpolitiken så att säga den minsta gemensamma nämnaren.

Följaktligen har de större krispolitiska åtgärderna sedan augusti 1976 också bestått i en fortsättning av linjen från augustiförlikningen. I mars 1977 blev medlarnas förslag i avtalsförhandlingarna upphöjt till lag, vilket innebar att löneramarna kom att hålla. Fem månader senare kom den tredje höstförlikningen, augustiförlikning II, som blev en ytterligare finanspolitisk åtstramning med bl.a. avgifts- och skattehöjningar på 21 miljarder kronor. En förlikning som enligt LO:s ordförande kom att betyda en åttaprocentig reallönesänkning.

Har borgarklassens offensiv försvagats p.g.a. bristande inre sammanhållning så har den i gengäld stärkts genom Socialdemokratins otvetydiga deltagande. Vi kan efter tre års statlig krispolitik konstatera att det inte är någon *principiell* skillnad mellan Socialdemokratins och

borgarnas *aktuella* krispolitik.

Naturligtvis har Socialdemokratin i högre grad än de borgerliga försökt framställa krispolitiken som arbetarvänlig. Den senaste augustiförlikningen innehöll således en sysselsättningsplan, vars effekt väl att märka inte bestod i att minska arbetslösheten, men att göra den förväntade stegringen mindre!

Socialdemokratin är emellertid avhängig stödet från fackföreningsrörelsen, hyresgäströrelsen och liknande folkliga krafter. Uppbackning från och kontroll av dessa rörelser är en betingelse för att partiet skall kunna framstå som en trovärdig partner för kapitalistklassen, en betingelse för klassamarbetet. Men det är samtidigt hotet om reaktioner från fackföreningsrörelsen som möjliggör en press på de borgerliga partierna.

Socialdemokratin strategiska projekt

De här rörelsernas stöd är vidare av avgörande betydelse för Socialdemokratin när de skall genomföra sitt strategiska projekt: uppröjning i produktionsstrukturen och etablerandet av en blandekonomisk stat med korporativa drag.

Detta projekt kräver för det första att det skapas en eller annan form av central investeringsfond som kan tillvarata den ekonomiska sidan av en rationalisering i Danmark. Här kommer partiets förslag om "Økonomisk demokrati. (ØD) in. Enligt detta förslag skall alla företag inbetala ett bestämt belopp till en central fond som skall finansiera investeringar i vad som kallas "sunda" företag. Fonden skall kontrolleras gemensamt av representanter från statsmakten, DA och LO; fackföreningskapitalism.

För det andra måste det ske en omstrukturering av fackföreningsrörelsen med ökad centralisering av den politiska makten. Det skall etableras kontrollorgan som säkrar LO-ledningens inflytande på det lokala planet. Därutöver måste fackföreningsrörelsen integreras ytterligare i statsmakten. De här sakerna börjar nu verkställas genom LO-ledningens planer på industriförbund och etableringen av lokala LO-centra.

För det tredje måste Socialdemokratin positioner i statsapparaten byggas ut och förstärkas.

För det fjärde måste det slutligen skapas en långt större uppbackning för detta "struktur-reformistiska" projekt och dess grundtankar. Idag avvisar större delen av kapitalistklassen Socialdemokratin OD-tankar, medan arbetarklassen närmast betraktar dem med likgiltighet.

"Strukturreformismen" — eller det fullt utvecklade och institutionaliserade klassamarbetet, för något annat är det inte — är alltså fortfarande i stöpsleven. Det socialdemokratiska projektet står inte omedelbart inför sitt genombrott.

Detta fördjupar det socialdemokratiska dilemma. Partiet skall genomföra inkomstpolicen, utan det minsta stöd från arbetare och fackliga funktionärer. Idag, när denna politik bara kan genomföras som ett direkt angrepp på arbetarklassen, ökar spänningarna mellan partiet och fackföreningsrörelsen, som gång på gång ser att regeringen inte bryr sig om kraven på reformer och en "socialt rättfärdig fördelning av bördorna". Socialdemokratin kan naturligtvis inte klara av att mista kontrollen över fackföreningsrörelsen, men partiet kan å andra sidan heller inte klara av ett öppet brott med de borgerliga partierna. Om inte Socialdemokratin kan administrera kapitalismen och garantera den sociala ordningen så säger borgarklassen upp klassamarbetet och startar ett frontalangrepp mot arbetarklassen och fackföreningsrörelsen.

Krisen och arbetarklassen

Arbetarklassens kampvilja är helt avgörande för hur borgarklassens offensiv skall utvecklas. Vi har redan nämnt hur arbetarklassen 1974 visade Venstreregeringen att allt inte kan bestämmas i folketinget.

Majstrejkerna och rörelsen mot Venstreregeringen var den danska arbetarklassens första svar på borgarklassens spirande offensiv — men det var också ett felaktigt svar! Genom att ha koncentrerat sig på regeringsfrågan — Ut med Hartling — För en arbetarregering — var arbetarna inte förberedda då dess egen regering, den socialdemokratiska, i mars 1975 grep in i avtalsförhandlingarna. Vad Venstre inte klarade av, det kunde nu Socialdemokratin genomföra. De viktigaste orsakerna till detta måste sökas i arbetarklassens erfarenheter från högkonjunkturen, då de fackliga ledarna genom förhandlingar kunde ro hem det ena resultatet efter det andra. Erfarenheterna från de feta åren och de bristande kamperfarenheterna cementerade den socialdemokratiska dominansen och tilltron till partiet. Trots rörelsen mot regeringen kunde LO-ordföranden förhandla med den om inkomstpolitiken, två månader efter majstrejkerna, utan någon reaktion från arbetsplatserna. Tio månader senare kunde Socialdemokratin genomföra ingreppet i avtalsförhandlingarna utan så mycket som en krusning på ytan.

Motståndet var splittrat, men det hade inte upphört. Sommaren 1975 blossade den lokala lönekampen upp igen. I skuggan av regeringens ingrepp hade arbetsgivarna stoppat löneglidningen. Detta märktes särskilt bland metallarbetarna som var vana att inkassera lönehöjningar också mellan avtalsöverenskommelserna. Men strejkkampen var för dem en rent ekonomisk kamp. Det var reaktioner mot en aggressiv kapitalistklass snarare än protester mot regeringens politik. Strejkerna slutade oftast i nederlag. Dels stod

Tabell 4. Strejkstatistik 1970-75

	antal strejker	antal strejkande	förlorade arbetsdagar
1970	77	55.585	102.000.000
1971	31	6.379	20.600.000
1972	35	7.601	21.800.000
1973	205	337.100	3901.000.000
1974	134	142.352	184.200.000
1975	147	59.128	100.100.000

Bara strejker med mer än 100 förlorade arbetsdagar är registrerade. 1973 års siffra beror på LOs avtalsstrejk. Källa: Statistisk 10årsoversigt.

arbetarna på varje enskild fabrik isolerade mot en samlad arbetsgivarfront, dels måste de ofta också slåss mot sitt eget fackförbund. Trots detta skördades en del viktiga erfarenheter vad gäller kampformer, demokratisk organisering och solidaritetsarbete. På vissa ställen utkristalliserades mer beständiga organiseringar av arbetarförtrupper.

Den socialdemokratiska fackföreningsrörelsens roll

Den av socialdemokratin dominerade delen av fackföreningsrörelsen, dvs LO-toppen och de flesta fackförbundsledningar och många lokala fackföreningar, hade vid den här tidpunkten helt accepterat inkomstpolitikens nödvändighet. I konsekvens med detta påtog sig fackföreningsrörelsen rollen som poliser i arbetarklassen. Så hotade exempelvis metallarbetarförbundets ordförande att sommaren 1975 utesluta de strejkande arbetarna på B&W-varvet. Han använde sig av samma hot mot kämpande arbetare i Struer på hösten 1976 och han har senast hotat bilmekanikerna i Köpenhamn med uteslutning ur förbundet. LO-ordföranden har flera gånger krävt att poliser skall sättas in mot strejkande arbetare. Fackbyråkratin har kort sagt varit ett säkert stöd för regeringen och borgarklassen i försöken att krossa arbetarnas motstånd.

Under augusti 1976 samlades åter motståndet mot den borgerliga offensiven på det nationella planet. J den första samlande mobiliseringen mot en socialdemokratisk regering sedan 1956 protesterade över 200.000 mot augustiförlikningen genom att lägga ner arbetet. Under höstens

lopp utlöste otillfredsställelsen en rad lönestrejker, den här gången särskilt bland lågt avlönade arbetargrupper till skillnad från strejkerna under 1975.

Trots detta lyckades inte de mest medvetna delarna av arbetarklassen leda missnöjet till en kamp för ett bra avtal då de nya avtalsförhandlingarna började på hösten. Fackföreningarnas generalförsamlingar hade visserligen uppvisat en bred uppbackning bakom de s.k. 4 X 35-kraven (35 timmars arbetsvecka med full lönekomensation, utan tempohöjningar, 35 kronor i timmen, 35 öre per dyrtidsportion och 35 dagars semester). Ändå lyckades Socialdemokratin och fackbyråkraterna kanalisera missnöjet till ett starkt stöd åt partiet. Dels genom en ideologisk offensiv om ”samhällsansvar” i samband med bensinchaufförernas strejk i december 1976, och dels genom en skickligt genomförd valkampanj i jan-febr. 1977, då partiet framställde sig som ett bålverk mot ännu värre borgerliga angrepp på arbetarklassen. Slutligen kunde socialdemokratin säkra en höjning av minimilönerna från 25 till 29 kronor vid avtalsförhandlingarna. Särskilt det sista genomfördes på ett skickligt sätt: arbetsmarknadens partner kunde inte nå enighet, förlikningsmannen lade fram ett medlingsförslag som DA avvisade men LO accepterade. Därefter ingrep den socialdemokratiska regeringen och gav sitt stöd till den hårt trängda arbetarklassen och upphöjde förslaget till lag!

För arbetarklassen är facit efter 3 års statlig krispolitik: stagnerande nominallön, starkt höjda priser, ökat arbetstempo, 200.000 arbetslösa och nedskärningar inom den sociala sektorn. Man har inte varit i stånd att ta kamp mot borgarklassens offensiv och, vilket är samma sak, den socialdemokratiska dominansen i arbetarklassen har inte på allvar ifrågasatts. Arbetarklassen har inte sett något trovärdigt alternativ till den socialdemokratiska klassarbetspolitiken.

Vänstern och krisen

Näst socialdemokratin utgör DKP den starkaste politiska kraften i den danska arbetarklassen. Trots kalla-krigshetsen på 50-talet, partisplittringen 1958 (då SF bildades) och en lång period utanför folketinget, lyckades DKP bevara sina fackliga positioner. Då majstrejkerna spontant startade kastade DKP in alla sina krafter och tog ledningen över rörelsen. I Köpenhamn skedde detta via Formandsinitiativet (FI), en kontaktkrets av ca 35 fackföreningsordföranden, huvudsakligen DKP:are. Det fanns alltså från och med krisens genombrott en betydelsefull kraft till vänster om Socialdemokratin i den danska fackföreningsrörelsen: den militanta reformismen i DKP:s skepnad. Varför har inte DKP lyckats utnyttja Socialdemokratin dilemma?

Anker Jörgensens ”arbetarregering” från 1975 avvärjde arbetarklassen, men den avvärjde i lika hög grad ledarskapet från 1974, DKP. De militanta reformisterna blev lurade av sitt eget illusionsnummer då arbetarregeringen lät bli att föra arbetarpolitik och istället grep in i avtalsförhandlingarna. Ledarskapet hade inget svar, ledarskapet var handlingsförlamat!

De många fabrikskamperna det följande halvåret stöddes inte av DKP, utan blev ibland direkt motarbetade av partiet. Det gäller t.ex. på B&W* och Nilfisk i Köpenhamn under sommaren 1975.

Problemet för DKP i den fackliga kampen är helt klart förhållandet till socialdemokratin och LO-toppen. Partiets kamp för bildandet av en antimonopolistisk allians kräver först och främst enhet i arbetarklassen, dvs enhet med Socialdemokraterna. Det är detta som ligger bakom parollen om arbetarregering och de ständiga appellerna till Socialdemokraterna om att besinna sig. Den överdrivna tron på att Socialdemokraterna kan pressas till att föra ”arbetarpolitik” leder i praktiken till ett svansande efter Socialdemokratin och LO-toppen. Således har DKP:arna på LO:s representantskapsmöten 1974 och 1976 (där man accepterade principen

* Burmeister & Wein. Stort krisdrabbat varv i Köpenhamn.

om inkomstpolitik och dess konkreta utformning i augustiförlikningen) låtit bli att rösta emot Socialdemokraterna. Inte DKP:arna, utan LO:s ordförande har kunnat proklamera enhet i fackföreningsrörelsen bakom inkomstpolitik och statliga löneramar! Bindningen till Socialdemokraterna och LO-toppen har förhindrat DKP att i verkligheten föra en konsekvent kamp mot inkomstpolitiken och borgarklassens offensiv, liksom det också förhindrat DKP att bli ett alternativ till Socialdemokraterna i fackföreningsrörelsen.

Resultatet har då också blivit att DKP:s inflytande i fackföreningarna har minskat under krisen, med undantag för de ställen där DKP har släppt bindningarna och i stället fört politisk kamp mot socialdemokratin och LO-toppens klassamarbete: Sjömännens förbund, Typografiförbundet och Rörläggare & Bleckslagarnas fackförening i Köpenhamn.

DKPs krispolitik

Är inte DKP något trovärdigt alternativ till Socialdemokratin i den fackliga kampen är det ännu mindre så på det politiska planet. För det första bygger DKP:s s.k. nya politik på *en felaktig krisuppfattning*, enligt vilken krisen beror på monopolens jakt på superprofiter. Krisen är en överproduktionskris som kan övervinnas genom penningutpumpning, dvs ökad efterfrågan. För DKP är krislösningen ett ingrepp mot vinsterna, som är större än aldrig förr. Genom detta kan så både ökade offentliga utgifter och höjda löner finansieras. DKP befriar sig på det här sättet från att behöva argumentera mot påståendet att t.ex. avtalskraven, 4 X 35 kraven, skulle ha skärpt krisen. De menar att kraven ska ställas i vilket fall som helst. Problemet för DKP är emellertid att denna krisuppfattning står i motsättning till arbetarnas egna erfarenheter och de krav som partiet ställer avfärdas som rena överbudskrav.

För det andra är DKP:s ”nya” politik nationalchauvinistisk! Betalningsbalansunderskottet skall bekämpas via importreglering och genom att momsbefria danska varor, dvs ett omedvetet beskydd av det nationella kapitalet och internationellt strejkbryteri.

Protektionismen i Danmark kommer naturligtvis också att medföra protektionism hos våra handelspartners, varefter de danska arbetarna inom exportindustrin kan välja mellan arbetslöshet eller sänkta löner för att stärka konkurrensen. Det är en spiral utan ände.

För det tredje träder det fram *en felaktig uppfattning av Socialdemokratin* också på det politiska planet. Förutsättningen för ett genomdrivande av DKP:s antimonopolistiska politik är en majoritet i folketinget, och därför måste Socialdemokratin dras från valsandet med de borgerliga partierna. Så länge Socialdemokratin bildar regering och det är en borgerlig majoritet kan detta naturligtvis inte ske under parollen om en arbetarregering. I stället har både DKP och SF sedan valet i februari 1977 vädjat under parollen ”Använd den andra majoriteten”. Realiteten bakom denna ”andra majoritet” är att det borgerliga Retsförbundet för en någorlunda rimlig jord- och bostadspolitik och tillsammans med SF, DKP och VS har ställt en rad gemensamma förslag på det här området. Dessa förslag borde Socialdemokratin i princip stött mot bakgrund av deras principiella ståndpunkt på området, men det har inte hindrat den att rösta emot!

Det är denna ”andra majoritet” som DKP vill använda för en ”ny politik” och ett tillbakavisande av inkomstpolitiken. En majoritet vars huvudkraft, Socialdemokratin, i grunden påbjuder inkomstpolitik!

Vad som här sagts om DKP kunde lika gärna sägas om SF, med den nyanseringen att SF:arna i den fackliga kampen genomgående har intagit mer militanta positioner än DKP:arna i förhållande till Socialdemokratin.

Vi kan konstatera att den militanta reformismen inte har varit och kommer inte heller att bli ett alternativ till Socialdemokratin. Och vad värre är, dess strategiska bindningar till Socialdemokratin försvårar möjligheterna till ett motstånd mot krispolitiken. Det finns

välgrundad anledning att revidera den tes som präglade större delen av den danska revolutionära vänstern för ett par år sedan, att ett stärkande av den revolutionära vänsterflygeln nödvändigtvis också måste gå över ett stärkande av den militanta reformismen.

Revolutionärerna och kampen mot krisen

För att stärka revolutionärerna krävs däremot att de blir i stånd att lägga fram ett politiskt alternativ till Socialdemokraternas klassarbete. Ett sådant alternativ är emellertid inte något som bara skall konstrueras. En revolutionär helhetspolitik, för något annat kan inte alternativet vara, måste utvecklas i nära förbindelse med en praktik inom klasskampen på alla fält.

Revolutionärernas deltagande i kampen mot krispolitiken måste ta sin utgångspunkt i insikten att arbetarklassen är pressad på defensiven. Den kamp som förs idag är ren försvarskamp. Vidare står det klart att det inte finns någon kampvilja i stora delar av arbetarklassen som gör det möjligt att fösa undan krispolitiken med ett enda slag. Krispolitiken kan idag endast brytas genom direkta aktioner lokalt från arbetsplatser, bostadskvarter, institutioner osv.

De centrala teman som rör kampen på arbetsplatserna idag är reallönen och arbetslösheten.

Lönekampen gäller i första hand kraven på *kompensation för de infrusna dyrtidsportionerna** och kampen för att *bevara löneglidningen*. De kämpande arbetarna måste vara beredda på hårt motstånd. Uteslutningshot och liknande från fackbyråkratin, polisangrepp och förbud mot hävdvunna kampformer från statsmakten, en enad arbetsgivarfront och en ideologisk hets från massmedia. Förutsättningarna för seger i den lokala arbetarkampen är alltså för närvarande inte speciellt lysande. De revolutionära arbetarnas uppgifter i denna situation är inte blind agitation för kamp, utan noggrann värdering av styrkeförhållandena lokalt. Om kampens väg väljs så måste varje tendens till legalism i valet av kampmetod bekämpas.

Strejktödsarbetet måste prioriteras. En utbredning av den lokala kampen är idag en ovillkorlig betingelse för bra resultat. Det är också viktigt att revolutionärerna tar på sig uppgiften att sprida erfarenheterna från de senaste årens samarbetsförsök inom olika branscher, mellan fackföreningar och arbetsplatser.

Arbetslösheten måste bekämpas båda bland dem som idag har arbete och dem som är arbetslösa. De viktigaste kraven för de arbetande är stopp för allt övertidsarbete och kamp mot rationaliseringar på arbetarnas bekostnad. Bland de arbetslösa står kampen mot arbetslöshetslagstiftningen i centrum. Därutöver står en fortsatt agitation för kravet på 35 timmars arbetsvecka med full lön, utan tempohöjningar, centralt bland revolutionärernas omedelbara uppgifter.

Kampen mot urholkningen av reallönen och arbetslösheten måste emellertid sättas i samband med en politisk kamp i fackföreningarna mot den socialdemokratiska klassarbetspolitiken och försöken till centralisering av fackföreningsrörelsen och integration i statsapparaten — för demokratiska, självständiga fackföreningar.

Nödvändigheten av ett politiskt alternativ

Den ekonomiska kampen får inte stå ensam. Den är nödvändig för att bygga upp kampviljan och förbereda en mer omfattande uppgörelse med den borgerliga krisoffensiven, en uppgörelse som det inte finns förutsättningar till idag. Men det skulle vara illusionsmakeri att hävda att agitationen för och igångsättandet av allt mer avancerade och radikala kampformer automatiskt skulle få arbetarna att uppge den resignerande hållningen inför den kapitalistiska krisoffensiven.

* Dyrtidsportion är ett slags indexreglerade lönepåslag.

Årtiondens socialdemokratiska dominans i den danska arbetarklassen bryts inte enbart genom att lägga fram ett alternativ i den fackliga kampen. Revolutionärerna måste också lägga fram ett samlat politiskt alternativ till den socialdemokratiska reformismen. Det betyder att revolutionärerna måste försöka att sammanbinda kampen inom olika sektorer och arbeta för att resa och förankra positiva reformkrav, motkrav, mot den borgerliga offensiven.

Den sysselsättningsplan som VS lade fram när augustiförlikning II antogs skall ses som ett led i detta arbete. Sysselsättningsplanen visar hur det skulle kunna skaffas fram 100.000 nya arbeten och likaså hur de nödvändiga ekonomiska medlen skulle tas fram genom besparingar (bl.a. från den planerade Storbältsbron, genom att låta bli att uppföra de planerade atomkraftverken osv). Planen sammankopplade en rad krav som hade rests av olika rörelser, t.ex. bostadsrörelsens krav på att man ska uppföra 40.000 nya bostäder årligen, anti-atomkraftsrörelsens krav på alternativ energiförsörjning, delar av fackföreningsrörelsens krav på frivillig förtidspension och kraven på ett stopp för nedskärningarna inom sjukvårdssektorn. Slutligen var planen ett konkret bevis på att socialdemokratins påstående om att bekämpandet av arbetslösheten måste betyda ett ökat underskott i betalningsbalansen inte var hållbart. VS-planen innebär faktiskt det motsatta.

VS' sysselsättningsplan är ett led i utvecklingen och förankringen av en revolutionär helhetspolitik. Inte en politik som påstår att den kan "lösa" den nuvarande krisen, men en politik som siktar på att formulera krav som arbetarklassen måste tvinga igenom för att slippa betala kapitalets kris och för att stå starkare i en uppgörelse med det kapitalistiska systemet som sådant. Därför innehåller förslagen också en rad kriterier som på det hela taget gäller för alla reformförslag från partiets sida:

—förslagen får inte innehålla stöd till näringslivet.

—förslagen får inte ha karaktären av internationellt strejkbryteri eller inrikta sig på att exportera krisen.

—sysselsättningsförslag föreslås inte för sysselsättningens egen skull, utan tar sikte på projekt som är i arbetarklassens intresse.

Aktionsenhet mot borgarklassens offensiv

Vi har tidigare i den här artikeln visat hur den militanta reformismens partier, DKP och SF, är ur stånd att föra en konsekvent kamp mot den borgerliga offensiven. Likväl kommer det naturligtvis att vara otillåten sekterism att göra kampen mot och "avslöjandet" av de två partierna till huvuduppgift i den aktuella situationen. Huvudskiljelinjen i arbetarklassen går mellan de krafter som har ställt sig på den kapitalistiska krispolitikens grund och de krafter som vill bekämpa den, däribland DKP och SF.

Huvuduppgiften för revolutionärerna är att bygga upp motståndet, att ge det slagkraft genom att bygga upp en aktionsenhet mot borgaroffensiven. Det är emellertid VS' uppfattning att DKP och SF måste pressas till att gå med i denna aktionsenhet och att denna press bara kan skapas genom en revolutionär enhet.

Denna enhet bland revolutionärerna är samtidigt ett led i en upplärningsprocess på den danska vänsterflygeln som är en förutsättning för att revolutionärerna skall kunna fullfölja övergången från ideologisk förtrupp till en kampförtrupp och sätta bildandet av ett verkligt revolutionärt arbetarparti på dagordningen.

Översättning: Kjell Jonsson